ሞጁል አምስት

የሽያጭ ታክስ/Turn overe tax/ ማሠልጠኛ ሞጁል

የሽያጭ ታክስ /Turn overe tax/

ግንቦት/2013 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ይዘት

ክፍል አንድ - አጠቃላይ ሁኔታ

ክፍል ሁለት - ከተከፋይ ሂሳብ

ክፍል ሶስት - ቅድመ ግብር /withholding tax/

ማጠቃለያ

ማጣቀሻ

ክፍል አንድ

አጠቃላይ ሁኔታ

1.1 ዓላማ

የሥልጠና ሞጁሉን በቲኦቲ አዋጅ ቁ.308/2002 እና በተሻሻለው አዋጅ ቁ. 611/2008 መሠረት በማቅረብ እና በመወያየት የቲኦቲ ምንነት ተረድተው እና አውቀው የታክስ ግዴታቸውን እንዲወጡ ለማስቻል።

1.2 የሞጁሉ ዝርዝር ዓላማ

- የተርን ኦቨር ታክስ ምንነት ይገልጻሉ፤
- ተርን ኦቨር ታክስ የሚመለከታቸው መሆናቸውና አለመሆናቸው አውቀው የታክስ መብት እና ግዴታቸውን ይዘረዝራሉ፤
- የተርን ኦቨር ታክስ የሚመለከታቸው እና የማይመለከታቸው ግብይቶች ይለያሉ፤
- የተርን ኦቨር ታክስ ምጣኔዎቹን ይዘረዝራሉ፤
- የተርን ኦቨር ታክስ የሚሰላበት የዋጋ መሰረት አውቀው ያሰላሉ።
- አስተዳደራዊ እና የወንጀል ቅጣቶችን ይዘረዝራሉ

1.3 የሥልጠናው ወሰን

በተርን ኦቨር ታክስ አዋጅ ቁ. 308/2002 እና በተሻሻለው 611/2008፣ የገቢ ግብር አዋጅ 979/2008 እና የታክስ አስተዳደር አዋጅ 983/2008 መሠረት ይሆናል።

1.4 ሥልጠናው የሚወስደው ጊዜ

ሶስት ሰዓት

1.5 ትርጉም

- ታክስ ማለት፡- የዕቃዎች ወይም የአገልግሎቶች ሽያጭ በተከናወነ ቁጥር የሚከፈል ተርን ኦቨር ታክስ ነው ፡፡
- ታክስ ከፋይ ማለት፡- የተርን ኦቨር ታክስን ሰብስቦ ለታክስ ባለስልጣኑ ገቢ እንዲያደርግ ግዴታ የተጣለበት ሰው ነው ፡፡
- ሽያጭ ማለት፡- ዕቃዎችን በጥሬ ገንዘብ ወይም በዓይነት መገበያየትና የተወሰነ ክፍያ መቀበል አገልግሎት መስጠት ሲሆን ታክስ ከፋዩ ያለክፍያ የሚሰጣቸው ዕቃዎችን ወይም የሚያቀርባቸውን አገልግሎቶችን ይጨምራል፡፡

ትርጉም……

- ታክስ የሚከፈልበት ግብይት ማለት፡- ከተርን ኦቨር ታክስ ነጻ ከተደረገው በስተቀር በንግድ ስራ ሂደት ወይም የንግድ ስራ እንቅስቃሴ ለማሻሻል የሚደረግ ጥረት ዕቃዎችን ማቅረብ ወይም አገልግሎቶችን መስጠት ነው ።

- ጠቅላላ የሽያጭ ገቢ ማለት፡- ወጪ ተቀናሽ ሳይደረግ ጠቅላላ ገቢ ሲሆን የተሸጡት ዕቃዎች የተመረቱበትን ወይም የተገዙበትን ዋጋ ይጨምራል ።

ትርጉም……

- ዕቃ ማለት ፡- የልውውጥ ዋጋ ያለው ጠቀሜታ የሚሰጥ ወይም ፍላጎት የሚያሟላ ማናቸውም ዕቃ ወይም ሸቀጥ ሲሆን እንስሳትንም ይጨምራል፡፡
- አገልግሎት ማለት፡-የእቃዎችን ዝውውር የማይጨምር በክፍያ የሚከናወን ማናቸውም ተግባር ነው ፡፡

ትርጉም……

ድርጅት ማለት ፡- የንግድ ስራ የሚያካሂድ ማናቸውም ኩባንያ ወይም የተመዘገበ የሽርክና ማህበር ወይም ከሽርክና ማህበር ጋር ተመሳሳይ የሆነና በውጭ አገር የህግ መሠረት የተቋቋመ ድርጅት ወይም ማናቸውም የመንግስት የልማት ድርጅት ወይም የገንዘብ ድርጅት ሲሆን በውጭ አገር ያለን አካል በመወከል በኢትዮጵያ ውስጥ የንግድ ስራ የሚያከናውን ወኪልና ፀንቶ በሚሰራበት በኢትዮጵያ ወይም በሌላ አገር ህግ የተመሠረተ እውቅና ያገኘ ቢሆንም ባይሆንም እንደ ድርጅት የሚንቀሳቀስን ይጨምራል ፡፡

ክፍል ሁለት

ተርን ኦቨር ታክስ

2.1 የተርን ኦቨር ታክስ ምንነት

ተርን ኦቨር ታክስ ቀጥተኛ ካልሆኑ ታክስ አይነቶች የሚመደብ የታክስ አይነት ሲሆን ለተጨማሪ እሴት ታክስ ያልተመዘገቡ ግብር ከፋዮች በአገር ውስጥ በሚከናውኑት ግብይት ወይም አገልግሎት ነጻ ከተደረጉት በስተቀር የዕቃ ወይም የአገልግሎት ሽያጭ ወቅት በየደረጃው የሚጣል የታክስ አይነት ነው።

2.2 የታክሱ መጣኔ

- በማናቸውም በአገር ውስጥ በሚሸጡ ዕቃዎች ላይ 2% (ሁለት በመቶ)፣
- በአገር ውስጥ በሚሸጡ አገልግሎቶች ላይ ፣
  - ሥራ ተቋራጮች ፣ የእህል ወፍጮ ቤቶች፣ የትራክተሮች እና ኮምባይን ሀርቨስተሮች አገልግሎት 2% (ሁለት በመቶ) ፣
  - በሌሎች አገልግሎቶች 10% (አስር በመቶ)

2.3 የታክሱ ስሌት መሠረት;

- ታክሱ የሚሰላበት ዋጋ የዕቃው ወይም የአገልግሎቱ ጠቅላላ የሽያጭ ገቢ ነው ፡፡
- ዕቃዎች ወይም አገልግሎቶችን የሚሸጥ ማንኛውም ሰው በሽያጩ ላይ ሊከፍል የሚገባውን ታክስ ከገዢው ሰብስቦ ለታክሱ ባለስልጣን ገቢ የማድረግ ግዴታ አለበት፤

2.4 ከተርን ኦቨር ታክስ ክፍያ ነፃ ግብይቶች :-

- ቢያንስ ሁለት ዓመት ያገለገለ የመኖርያ ቤት ሽያጭ እና የመኖርያ ቤት ኪራይ
- የፋይናንስ አገልግሎቶች
- ለሳንቲሞችና መዳልያዎች ጥናት አገልግሎት ከሚውሉት በስተቀር የአገር ውስጥና የውጭ አገር ገንዘቦች እና የዋስትና ሰነዶች ማሰራጨት
- በሃይማኖት ድርጅቶች የሚሰጡ የእምነት ወይም ከአምልኮ ጋር የሚገናኙ አገልግሎቶች

ከተርን ኦቨር ታክስ ክፍያ ነፃ ግብይቶች …….

- የሕክምና አገልግሎቶች እና አግባብ ባለው የመንግስት መሥርያ ቤት በሚወጣ መመርያ መሠረት ነፃ የተደረጉ አገልግሎቶች
- በትምህርት ተቋዋማት የሚሰጡ የማስተማር አገልግሎቶች እንዲሁም ለሕፃናት ጥበቃ በመዋእለ ሕፃናት የሚሰጡ አገልግሎቶች
- ለሰብአዊ ዕርዳታ የሚውሉ ዕቃዎችና አገልግሎቶች፣ የኤሌክትሪክ፤የኬሮሲን እና የውሃ አቅርቦት፣ የትራንስፖርት አገልግሎቶች

ከተርን ኦቨር ታክስ ክፍያ ነፃ ግብይቶች ....

- ማንኛውም የስራ እንቅስቃሴ ለማከናወን ለሚስጥ ፈቃድ ለመንግስት የሚሰጥ ክፍያ
- ከ60% በላይ ሠራተኞቹ አካል ጉዳተኞች የሆኑበት አካል ጉዳተኞችን ቀጥሮ የሚያሰራ ድርጅት የሚቀርባቸው ዕቃዎችና አገልግሎቶች
- መፃሕፍት(ወደ ሀገር የሚገቡ፣ በሀገር ውስጥ የሚሸጡ እና መጻህፍትን ወቅታዊ ለማድረግ የሚወጡ እትሞች)

ከተርን ኦቨር ታክስ ክፍያ ነፃ ግብይቶች …….

- የምግብ እህል(ጤፍ፤ስንዴ፣ገብስ፣ በቆሎ፣ማሽላ፣ዘንጋዳ፣ዳጉሳ፣ አጃ፣ እንዲሁም የነዚህ ዱቄት ከጥራጥሬ አተር ፣ባቄላ፣ምስር ፣አኩሪ አተር፣ሽንብራ ፣ግብጦ ፣ጓያ)
- የቅባት እህሎችም ሆኑ ፕሮሰስ የተደረጉ ምግቦች፣ ፉርሽካም ጭምር የታክስ መነሳት አይመለከታቸውም ።

<u>ምሳሌ፡-</u> አቶ አበበ በሽቀጣ ሽቀጥ እና በእህል ንግድ ስራ የተሰማሩ ሲሆን የሽቀጣ ሽቀጥ ንግድ ሰራቸው 300,000 ብር በእህል ንግድ 180,000 ብር ጠቅላላ ሽያጫቸው 480,000 ብር ቢሆን

ከተርን ኦቨር ታክስ ክፍያ ነፃ ግብይቶች ....

<u>ጥያቄ</u>

1. የሚሰበሰቡት ተርን ኦቨር ታክስ ስንት ይሆናል?

2. ታክስ የማይሰበስብበት ገቢ ስንት ነው ?

<u>መልስ</u>

- ታክስ የሚከፈልበት የሽቀጣ ሽቀጥ ንግድ

  300,000 x 2% = 6,000.00

- የእህል ንግድ ከተርን ኦቨር ታክስ ነጻ በመሆኑ ታክስ አይሰበሰብበትም

ክፍል ሦስት

3.1 ታክሱን ማስተዳደር እና ሪፖርት የማቅረብ ኃላፊነት

- ታክስ ከፋዩ የታክስን ስሌት በትክክል የማከናወን፣ የታክሱን ማስታወቅያ በተወሰነው የጊዜ ገደብ ውስጥ ለታክስ ባለስልጣኑ የማቅረብና ታክሱን በጊዜው የመክፈል ኃላፊነት አለበት ፡፡

- የተርን ኦቨር ታክስ ከፋዮች እያንዳንዱ የሂሳብ ጊዜ በተጠናቀቀ በአንድ ወር ጊዜ ውሰጥ ለታክስ ባለሥልጣን ወይም በኤሌክትሮኒክስ የመገናኛ ዘዴ የተርን ኦቨር ታክስ ማስታወቅያ በማቅረብ መከፈል የሚገባውን ታክስ ወድያውኑ የመክፈል ግዴታ አለባቸው፡፡

3.1.1 የሂሳብ ጊዜ

- በገቢ ግብር አዋጅ 979/2008 የደረጃ ‹ሀ› ግብር ከፋዮች ተብለው የሚታወቁ እና ለተጨማሪ እሴት ታክስ የመመዝገብ ግዴታ የለባቸው ታክስ ከፋዮች በየወሩ
- የሂሳብ መዝገብ ለማይዙ የደረጃ ‹ለ› ግብር ከፋዮች በኢትዮጵያ የበጀት አመት ወይም የታክሱ በለሥልጣን ሲፈቅድ በአውሮፓ ዘመን አቆጣጠር ከዓመቱ የመጀመርያው ቀን ጀምሮ የሚቆጠር የሶስት ወር ጊዜ
- የሂሳብ መዝገብ ለማይዙ የደረጃ ‹ሐ› ግብር ከፋዮች የበጀት ዓመቱ በተጠናቀቀ የሚቀጥለው ወር ነው ፡፡

3.1.2 የተርን ኦቨር ታክስ አወሳሰን

- የታክስ ከፋዩ ሂሳብ ከተመረመረ በኋላ ሊከፈል የሚገባው ታክስን አሳንሶ ያስታወቀ መሆኑን የታወቀ ከሆነ ተጨማሪ የታክስ ውሳኔ ማስታወቂያ ይሰጣል
- ታክስ ከፋዩ የሂሳብ መዛግብትና ደጋፊ ሰነዶቹ በማናቸውም ምክንያት በታክስ ባለስልጣኑ እንዲያቀርብ ተጠይቆ ካልቀረቡ ወይም የሂሳብ መዛግብትና ሠነዶች ከሌሉየታክስ ባለስልጣን ታክሱን ባለው መረጃ ወይም የዕቃውን ወይንም የአገልግሎት ወቅታዊ የገበያ ዋጋ መሠረት በማድረግ ይወሰናል

በአጠቃላይ፣ ሞጅሉ በሶስት ክፍሎች የተርን ኦቨር ታክስ የተዳሰሰ ሲሆን በመጀመሪያው ክፍል አጠቃላይ ሁኔታ ቀርቧል። በሁለተኛው ክፍል የተርን ኦቨር ታክስ ምዝገባና ስረዛን የሕግ መሠረትና ታሳቢዎች፣ ይዘትና አፈጻጸም የያዘ ነው። በክፍል ሦስት የታክሱ አስተዳደርና ሪፖርት የማደረግ ኃላፊነቶችን በተመለከተ በተርን ኦቨር ታክስ አዋጅ 308/2002 ላይ የተደነገጉ ድንጋጌዎችች ይዳስሳል። በመሆኑም እነዚህን የተርን ኦቨር ታክስ ድንጋጌዎች በመከተል ግብር ከፋዩቻችን ግዴታዎን በመወጣት መብትዎትን ይጠይቁ ዘንድ አጠቃላይ ግንዛቤ ይሰጣሉ።

ማጠቃለያ…

- የደረጃ "ሀ" ግብር ከፋዮች ተብለው የሚታወቁ እና ለተጨማሪ እሴት ታክስ የመመዝገብ ግዴታ የሌለባቸው ታክስ ከፋዮች በየወሩ፤ የሂሳብ መዝገብ ለሚይዙ የደረጃ "ለ"ታክስ ከፋዮች በግብር መክፈያ /ሂሳብ ጊዜአቸው ከዓመቱ የመጀመሪያ ቀን ጀምሮ የሚቆጠር በየሶስት ወር ጊዜ እና የሂሳብ መዝገብ ለማይይዙ የደረጃ "ሐ" ግብር ከፋዮች በበጀት ዓመቱ መጨረሻ ታክሱን አሳውቆ መክፈል ይጠበቅባቸዋል ።

ማጣቀሻ

በተርን ኦቨር ታክስ አዋጅ ቁ. 308/2002 እና በተሻሻለው 611/2008፣ የገቢ ግብር አዋጅ 979/2008 እና የታክስ አስተዳደር አዋጅ 983/2008 ነው ።

አመሰግናለሁ